

Tomasz BĄK*

ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE W PRZYPADKU ZAMACHU TERRORYSTYCZNEGO

Referat dotyczy zarządzania kryzysowego w sytuacji wystąpienia zamachu terrorystycznego. Przywołano w nim ustawę o zarządzaniu kryzysowym z 26 kwietnia 2007 roku i zawarte w niej elementy dotyczące zagrożeń terrorystycznych. Ujęto poziomo, jakie występują w Polsce w systemie przeciwdziałania i zwalczania zagrożeń terrorystycznych. Wymieniono służby, które czynnie uczestniczą w zwalczaniu terroryzmu. Opisano wszystkie fazy reagowania kryzysowego w aspekcie przeciwdziałania terroryzmowi i zamachom, jak również przedstawiono procedury reagowania kryzysowego na przykładzie gminy Słupsk. W referacie pokazano również i pokrótce omówiono, reagowanie kryzysowe podczas zamachów w Moskwie i Londynie. W końcowej części referatu wskazano przedsięwzięcia, jakie powinny być podjęte w naszym kraju, aby właściwie organizować zarządzanie kryzysowe w przypadku zamachu terrorystycznego.

Słowa kluczowe: zarządzanie kryzysowe, zamach terrorystyczny, reagowanie kryzysowe, procedura reagowania kryzysowego, terroryzm

WSTĘP

Ostatnie lata ubiegłego stulecia, a w tym katastrofalna powódź z lipca 1997 r., jak również powódź z maja tego roku, pokazały, że nasze państwo nie jest dostatecznie gotowe, aby poradzić sobie z sytuacjami kryzysowymi. Oczywiście do tej pory główną sytuacją kryzysową była powódź i sporadycznie wichury, nie mieliśmy na szczęście okazji doświadczyć innych bardziej skomplikowanych i złożonych sytuacji. Z pewnością zaliczałyby się do nich trzęsienia ziemi, potężne katastrofy czy zamachy terrorystyczne. Sytuacje, które zdarzyły się dotychczas, obnażyły nieporadność organizacyjną, a głównie brak właściwych rozwiązań prawnych. Problemem stała się również zbyt mała skuteczność służb ratowniczych.

Po 1997 roku podjęto działania, które miały na celu stworzenie ram prawnych reagowania kryzysowego. Dopiero jednak w 2007 roku powstała ustawa o zarządzaniu

* gen. bryg. rez. dr inż. Tomasz BĄK - Katedra Bezpieczeństwa Wewnętrznego Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie

kryzysowym¹. Wydarzenia kilku ostatnich lat, a w szczególności zamachy terrorystyczne w Nowym Jorku, Madrycie i Londynie, w jednoznaczny sposób pokazały, że oprócz prowadzenia działań rozpoznawczych i prewencyjnych, każde państwo winno utrzymywać na najwyższym poziomie gotowość systemu reagowania kryzysowego.

Jeżeli nie uda się zapobiec zamachowi terrorystycznemu, to należy zrobić wszystko, aby w maksymalny sposób ograniczyć jego skutki, zwłaszcza główną uwagę należy skupić na udzielaniu skutecznej pomocy poszkodowanym. Aby tak się stało, muszą istnieć odpowiednie rozwiązania systemowe, dopasowane do dobrze przygotowanych przepisów prawa. Administracja rządowa i samorządowa natomiast musi władać odpowiednimi narzędziami pozwalającymi na sprawne działanie w sytuacjach kryzysowych.

1. USTAWA O ZARZĄDZANIU KRYZYSOWYM

Jak już wspominałem, efektem zaistniałych sytuacji było stworzenie ustawy o zarządzaniu kryzysowym. Kilka artykułów, które pokazują istotę i cel zarządzania kryzysowego, przytoczę poniżej. Artykuł 2 ustawy definiuje zarządzanie kryzysowe.

Zarządzanie kryzysowe to działalność organów administracji publicznej będąca elementem kierowania bezpieczeństwem narodowym, która polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków oraz odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej². Następnie w artykuł 3 znajdujemy szereg definicji dotyczących podstawowych określeń dotyczących sytuacji kryzysowej i infrastruktury krytycznej³. Ilekroć w ustawie jest mowa o:

- a) **sytuacji kryzysowej** – należy przez to rozumieć sytuację wpływającą negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołującą znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków;
- b) **infrastrukturze krytycznej** — należy przez to rozumieć systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalnie obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia, instalacje, usługi kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców. Infrastruktura krytyczna obejmuje systemy:
 - zaopatrzenia w energię i paliwa,
 - łączności i sieci teleinformatycznych,
 - finansowe,
 - zaopatrzenia w żywność i wodę,
 - ochrony zdrowia,

¹ Niniejszą ustawą zmienia się: dekret z dnia 23 kwietnia 1953 r. o świadczeniach w celu zwalczania klęsk żywiołowych, ustawę z dnia 26 stycznia 1984 r. — Prawo prasowe, ustawę z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, ustawę z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej, ustawę z dnia 8 września 2006r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

² Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z 26 kwietnia 2007 roku (Dz. U. 2007, nr 89, poz. 590).

³ Ibidem.

- transportowe i komunikacyjne,
 - ratownicze,
 - zapewniające ciągłość działania administracji publicznej,
 - produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych, w tym rurociągi substancji niebezpiecznych;
- c) ochronie infrastruktury krytycznej** – należy przez to rozumieć wszelkie działania zmierzające do zapewnienia funkcjonalności, ciągłości działań i integralności infrastruktury krytycznej w celu zapobiegania zagrożeniom, ryzykom lub słabym punktom oraz ograniczenia i neutralizacji ich skutków oraz szybkiego odtworzenia tej infrastruktury na wypadek awarii, ataków oraz innych zdarzeń zakłócających jej prawidłowe funkcjonowanie;
- d) planowaniu cywilnym** — należy przez to rozumieć:
- całokształt przedsięwzięć organizacyjnych mających na celu przygotowanie administracji publicznej do zarządzania kryzysowego,
 - planowanie w zakresie wspierania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w razie ich użycia oraz planowanie wykorzystania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego.

Artykuł czwarty definiuje zadania z zakresu planowania cywilnego, które obejmują⁴:

- przygotowanie planów zarządzania kryzysowego;
- przygotowanie struktur uruchamianych w sytuacjach kryzysowych;
- przygotowanie i utrzymywanie zasobów niezbędnych do wykonania zadań ujętych w planie zarządzania kryzysowego;
- utrzymywanie baz danych niezbędnych w procesie zarządzania kryzysowego;
- przygotowanie rozwiązań na wypadek zniszczenia lub zakłócenia funkcjonowania infrastruktury krytycznej;
- zapewnienie spójności między planami zarządzania kryzysowego, a innymi planami sporządzanymi w tym zakresie przez właściwe organy administracji publicznej, których obowiązek wykonania wynika z odrębnych przepisów.

Zadania, o których wspomniałem powyżej, powinny uwzględniać:

- zapewnienie funkcjonowania administracji publicznej w sytuacji kryzysowej;
- zapewnienie funkcjonowania i możliwości odtworzenia infrastruktury krytycznej;
- zapewnienie ciągłego monitorowania zagrożeń;
- racjonalne gospodarowanie siłami i środkami w sytuacjach kryzysowych;
- pomoc udzielaną ludności w zapewnieniu jej warunków przetrwania w sytuacjach kryzysowych.

Istotny jest również artykuł 5, który określa zagadnienia dotyczące „Planów Zarządzania Kryzysowego”⁵.

⁴ Ibidem.

1. Tworzy się Krajowy Plan Zarządzania Kryzysowego oraz wojewódzkie, powiatowe i gminne plany zarządzania kryzysowego, zwane dalej „planami zarządzania kryzysowego”.
2. W skład planów zarządzania kryzysowego wchodzi następujące elementy:
 - a) **plan główny zawierający:**
 - charakterystykę zagrożeń oraz ocenę ryzyka ich wystąpienia, w tym dotyczących infrastruktury krytycznej, oraz mapy ryzyka i mapy zagrożeń,
 - zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego w formie siatki bezpieczeństwa,
 - zestawienie sił i środków planowanych do wykorzystania w sytuacjach kryzysowych;
 - b) **zespół przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych**, a w tym:
 - zadania w zakresie monitorowania zagrożeń,
 - tryb uruchamiania niezbędnych sił i środków, uczestniczących w realizacji planowanych przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowej,
 - procedury reagowania kryzysowego, określające sposób postępowania w sytuacjach kryzysowych,
 - współdziałanie między siłami, o których mowa w lit. b;
 - załączniki funkcjonalne planu głównego określające:
 - procedury realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, w tym związane z ochroną infrastruktury krytycznej,
 - organizację łączności,
 - organizację systemu monitorowania zagrożeń, ostrzegania i alarmowania,
 - zasady informowania ludności o zagrożeniach i sposobach postępowania na wypadek zagrożeń,
 - organizację ewakuacji z obszarów zagrożonych,
 - organizację ratownictwa, opieki medycznej, pomocy społecznej oraz pomocy psychologicznej,
 - organizację ochrony przed zagrożeniami charakterystycznymi dla danego obszaru,
 - wykaz zawartych umów i porozumień związanych z realizacją zadań zawartych w planie zarządzania kryzysowego,
 - zasady oraz tryb oceniania i dokumentowania szkód,
 - procedury uruchamiania rezerw państwowych,
 - wykaz infrastruktury krytycznej znajdującej się odpowiednio na terenie województwa, powiatu lub gminy, objętej planem zarządzania kryzysowego,
 - priorytety w zakresie ochrony oraz odtwarzania infrastruktury krytycznej.

⁵ Ibidem.

2. ZARZĄDZANIE KRYZYSOWE W PRZYPADKU ZAMACHU TERRORYSTYCZNEGO

2.1. Definicja zamachu terrorystycznego

Zanim zajmiemy się problematyką zarządzania kryzysowego w przypadku zamachu terrorystycznego, przypomnijmy, czym są takie zamachy.

Ataki terrorystyczne⁶ – to zamierzone użycie przemocy lub groźby jej użycia dla osiągnięcia celów politycznych, ideologicznych, religijnych lub innych poprzez wzbudzanie strachu, zastraszanie lub przymus. Wśród zagrożeń terrorystycznych możemy wyróżnić: terroryzm powietrzny, głównie związany z uprowadzaniem samolotów; działania terrorystyczne na morzu, których celem mogą być obiekty i instalacje brzegowe, wieże wydobywcze i wiertnicze, szlaki żeglugowe, a także konkretne jednostki pływające i porty; działania terrorystyczne na lądzie w stosunku do obiektów rządowych i administracyjnych oraz innych, których zniszczenie lub uszkodzenie może spowodować dużą uciążliwość społeczną (banki, lotniska, dworce, składy paliw, rurociągi, elektrownie, ujęcia wody itp.); atak terrorystyczny na zakłady chemiczne, przetwórcze czy rafinerie może pociągnąć za sobą tysiące ofiar oraz znaczne skażenia środowiska naturalnego; atak biologiczny związany z masowymi zachorowaniami; atak radiologiczny związany z awarią reaktora lub nielegalnym handlem (przeżytkiem) materiałów promieniotwórczych; atak chemiczny polegający na użyciu bojowych środków trujących lub innych niebezpiecznych substancji chemicznych; atak na systemy informacyjne polegający na fałszowaniu i blokowaniu informacji, manipulowaniu nią w celu np. dezorganizacji państwa, jego systemu bankowego, energetycznego, ratowniczego.

Jak więc widzimy, terroryzm stanowi poważne niebezpieczeństwo dla wszystkich państw i narodów. „Stwarza poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa, dla wartości wyznawanych przez demokratyczne społeczeństwa oraz dla praw i wolności obywateli, zwłaszcza poprzez działania wymierzone przeciw przypadkowym, niewinnym ludziom. Terroryzm jest zbrodnią, której nie usprawiedliwiają żadne okoliczności”⁷. Dlatego też należy dołożyć wszelkich starań, aby w jak największym stopniu zminimalizować zagrożenie przeprowadzenia na terytorium RP zamachów terrorystycznych. Można to osiągnąć wyłącznie poprzez stworzenie jasnych i przejrzystych reguł postępowania wszystkich zaangażowanych służb i instytucji biorących udział w obronie przed terroryzmem.

Istniejąca jednak ustawa o zarządzaniu kryzysowym bardzo słabo odnosi się do zdarzeń o charakterze terrorystycznym, definiuje jedynie, czym jest zdarzenie o charakterze terrorystycznym. Należy przez to rozumieć sytuację powstałą na skutek czynu określonego w art. 115 § 20 ustawy z dnia 6 czerwca 1997r. - Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.)⁸ lub zagrożenie zaistnienia takiego czynu, mogącego doprowadzić do sytuacji kryzysowej.

⁶ T. Szubrycht, *Charakterystyka działań ratowniczych realizowanych przez siły morskie w sytuacjach kryzysowych*, [w:] II Konferencja Naukowa „Zarządzanie Kryzysowe” nt. „Ratownictwo w sytuacjach kryzysowych”, pod red. K. Chwesiuk, Szczecin 2004, s. 102-107.

⁷ *Strategia UE w dziedzinie walki z terroryzmem* z dnia 15 grudnia 2005 r.

⁸ *Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z 26 kwietnia 2007 roku*, (Dz. U. 2007, nr 89, poz. 590).

2.2. Fazy zarządzania kryzysowego

Kilka informacji dotyczących zapobiegania zdarzeniom terrorystycznym znajdujemy w artykule 12 cytowanej wcześniej ustawy⁹.

- Zadania z zakresu przeciwdziałania, zapobiegania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym są realizowane we współpracy z organami administracji rządowej właściwymi w tych sprawach, w szczególności z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.
- Organy administracji publicznej, posiadacze samoistni i zależni obiektów, instalacji lub urządzeń infrastruktury krytycznej są obowiązani niezwłocznie przekazywać Szefowi Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, będące w ich posiadaniu, informacje dotyczące zagrożeń o charakterze terrorystycznym dla tej infrastruktury krytycznej, w tym zagrożeń dla funkcjonowania systemów i sieci energetycznych, wodnokanalizacyjnych, ciepłowniczych oraz teleinformatycznych istotnych z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa, a także działań, które mogą prowadzić do zagrożenia życia lub zdrowia ludzi, mienia w znacznych rozmiarach, dziedzictwa narodowego lub środowiska.
- Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, w przypadku podjęcia informacji o możliwości wystąpienia sytuacji kryzysowej będącej skutkiem zdarzenia o charakterze terrorystycznym, zagrażającego infrastrukturze krytycznej, życiu lub zdrowiu ludzi, mieniu w znacznych rozmiarach, dziedzictwu narodowemu lub środowisku, może udzielać zaleceń organom i podmiotom zagrożonym tymi działaniami oraz przekazywać im niezbędne informacje służące przeciwdziałaniu zagrożeniom.
- Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego o podjętych działaniach, o których mowa w ust. 3, informuje dyrektora Centrum.

W systemie przeciwdziałania i zwalczania zagrożeń terrorystycznych przyjętym w Polsce wyróżnić możemy wyróżnić trzy poziomy¹⁰:

- a) strategiczny** – którego wykonawcą jest Prezes Rady Ministrów, Rada Ministrów oraz Międzyresortowy Zespół do Spraw Zagrożeń Terrorystycznych,
- b) operacyjny** – realizowany przez Centrum Antyterrorystyczne (CAT) działające w ramach Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
- c) taktyczny** – wykonywany przez służby i instytucje w zakresie właściwości, w których pozostaje antyterrorystyczna ochrona kraju (m.in. ABW, AW, Policja, Straż Graniczna, GIIF).

Ze względu na fazy realizowanych zadań w odniesieniu do konkretnych zagrożeń terrorystycznych można wyróżnić następujące zasadnicze obszary zadań realizowanych przez odpowiednie służby i podmioty¹¹:

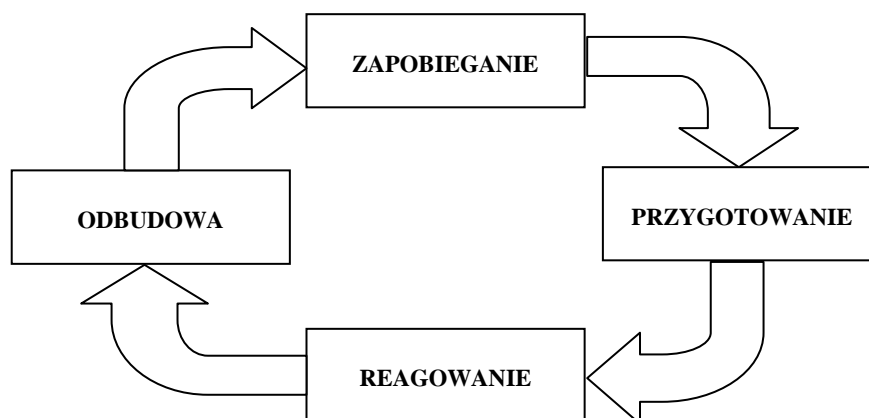
⁹ Ibidem.

¹⁰ [online] [dostęp: 2010]. Dostępny w Internecie: www.mswia.gov.pl.

¹¹ Ibidem.

- a) **rozpoznawanie i przeciwdziałanie zagrożeniom o charakterze terrorystycznym** – wiodącą rolę w tym zakresie odgrywa Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
- b) **fizyczne zwalczanie terroryzmu** – to zadanie realizuje przede wszystkim Policja mająca w swoich strukturach Samodzielne Pododdziały Antyterrorystyczne;
- c) **zarządzanie kryzysowe w przypadku ataku terrorystycznego** – organem wiodącym jest Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, którego obsługę w tym zakresie zapewnia Rządowe Centrum Bezpieczeństwa, a także poszczególne poniższe szczeble. Mam tu na myśli wojewódzkie, powiatowe i gminne Centra Zarządzania Kryzysowego.

Przygotowanie państwa na ewentualność wystąpienia ataku terrorystycznego i odpowiedniego reagowania, powinno obejmować odpowiednie rozwiązania prawne, ale również cały panel przedsięwzięć wzajemnie powiązanych, o których wspominałem powyżej. Dlatego też powstało niedawno Centrum Antyterrorystyczne (CAT) ściśle współdziała z Rządowym Centrum Bezpieczeństwa. Z tego powodu obydwie instytucje rozmieszczone są w jednym budynku i połączone ze sobą jedynie specjalną służą. CAT jest bezpośrednim zapleczem informacyjnym RCB w zakresie monitorowania zdarzeń terrorystycznych w kraju i za granicą. Weryfikuje informacje medialne dotyczące takich zdarzeń lub ryzyka ich wystąpienia. Po zaalarmowaniu i dostarczeniu informacji przez CAT, RCB uruchamia procedury reagowania kryzysowego wynikające z ustawy o zarządzaniu kryzysowym. Zarządzanie kryzysowe po ataku terrorystycznym, to tylko jeden z etapów całego złożonego procesu reagowania kryzysowego. Kompleksowe zarządzanie kryzysowe wyróżnia cztery zasadnicze fazy, które przedstawia rysunek 1.

Rys. 1. Fazy zarządzania kryzysowego

Źródło: Opracowanie własne

Aby właściwie przeciwdziałać terroryzmowi, reagowanie kryzysowe musi obejmować wszystkie etapy, które opiszę poniżej.

Zapobieganie¹² - działania eliminujące lub redukujące prawdopodobieństwo wystąpienia zagrożenia oraz ograniczające jego skutki. Jest to etap związany w głównej mierze z działaniami profilaktycznymi i technicznymi. Celem tej fazy jest więc niedopuszczenie do powstania zagrożenia, a jeżeli jest to możliwe - ograniczenia jego skutków. Działania te dotyczą infrastruktury technicznej, modernizacji poszczególnych obiektów, realizacji inwestycji zwiększających bezpieczeństwo. Czynności podejmowane w fazie zapobiegania (profilaktyki):

- ocena, analiza wszystkich potencjalnych zagrożeń na administrowanym terenie,
- skatalogowanie i ocena elementów infrastruktury technicznej (w tym infrastruktury krytycznej), środowiska naturalnego oraz grup społecznych szczególnie wrażliwych na skutki sytuacji kryzysowych, klęsk żywiołowych i awarii (katastrof) cywilizacyjnych,
- uczestniczenie w procesie planowania zagospodarowania przestrzennego, pod kątem potencjalnych zagrożeń naturalnych i cywilizacyjnych, obszarów i stref szczególnie wrażliwych na skutki sytuacji kryzysowych oraz monitorowanie tych stref w tym aspekcie,
- prowadzenie kontroli i nadzoru nad zadaniami o charakterze prewencyjnym zaleconych z wyższego szczebla i poleconych do realizacji szczeblom niższym,
- sprawowanie nadzoru nad stanem technicznym systemów, urządzeń, sprzętu i techniki służących bezpieczeństwu ludności,
- planowanie środków finansowych oraz trybu i źródeł ich pozyskiwania - przeznaczonych na finansowanie przedsięwzięć realizowanych w ramach zarządzania kryzysowego (w tym rezerwy budżetowej na sytuacje kryzysowe),
- inspirowanie i współudział w: organizacji szkoleń, treningów i ćwiczeń na rzecz doskonalenia systemu zarządzania kryzysowego oraz w przygotowaniu i rozpowszechnianiu materiałów instruktorzowych dla ludności o sposobach zachowania się w sytuacjach zagrożenia,
- pozyskiwanie i planowanie udziału w akcjach ratowniczych i humanitarnych organizacji pozarządowych i stowarzyszeń,
- ocena ewentualnych strat ludzkich, mienia i infrastruktury powodowanych przez katastrofę,
- określenie planu działań zapobiegawczych.

Przygotowanie¹³ - planowanie, w jaki sposób i jakimi środkami należy reagować w razie wystąpienia zagrożenia. Jest to etap oceny potencjalnych zagrożeń, analizy ich charakteru, a także określenia stopnia prawdopodobieństwa ich wystąpienia. Na tym etapie powinny być prowadzone działania planistyczne (opracowane szczegółowe plany i procedury działania w sytuacjach niebezpiecznych) oraz dokonywane rozpoznanie sił

¹² W. Walczak, *Zarządzanie kryzysowe – rola i zadania organów administracji państwowej 93 -111*, [w:] *Przedsiębiorczość i Zarządzenie*, Tom X, Zeszyt 8, pod red. M. Włodarczyk, A. Marjański, Łódź 2009.

¹³ Ibidem.

i środków niezbędnych do podjęcia i prowadzenia działań ratowniczych i logistycznych. Czynności podejmowane w fazie przygotowania:

- opracowanie i aktualizowanie planów reagowania kryzysowego i wszystkich jego dokumentów pochodnych,
- bieżące monitorowanie stanu organizacji oraz wyposażenia Centrum Zarządzania Kryzysowego pod kątem uzyskania i utrzymania wymaganych standardów,
- opracowanie, weryfikacja i aktualizowanie rozwiązań organizacyjno - prawnych oraz technicznych z zakresu komunikacji (łączości) pomiędzy wszystkimi ogniwami organizacyjnymi systemu zarządzania kryzysowego; monitorowanie zagrożeń i ich skutków; utrzymanie w gotowości systemu ostrzegania i alarmowania,
- przygotowanie zasad wymiany informacji, ich formy i zakresu ze wszystkimi jednostkami organizacyjnymi zaplanowanymi do udziału w pracach Zespołu Zarządzania Kryzysowego, obejmujących wszystkie fazy prac zespołu,
- opracowanie, aktualizowanie i tworzenie zgodnie z bieżącymi potrzebami baz danych teleadresowych, materiałowo - sprzętowych, medycznych itp., określających wielkość zasobów ludzkich, środków i materiałów na potrzeby prowadzonych akcji ratowniczych oraz zabezpieczenia potrzeb ludności,
- planowanie, koordynowanie i udział w realizacji procesu szkolenia struktur zarządzania kryzysowego oraz sił ratowniczych,
- przygotowanie warunków i rozwiązań organizacyjno - prawnych zabezpieczających organizację pomocy humanitarnej dla poszkodowanej ludności,
- organizowanie i prowadzenie gier decyzyjnych i ćwiczeń w celu przygotowania członków Zespołu Zarządzania Kryzysowego i sił ratowniczych do skoordynowania i skutecznego prowadzenia działań,
- edukacja społeczeństwa,
- pozyskiwanie akceptacji społecznej poniesionych nakładów na zbudowanie systemu zarządzania kryzysowego,
- określanie oraz zabezpieczanie potrzeb materiałowo technicznych i finansowych niezbędnych do realizacji przyjętych zadań.

Reagowanie¹⁴ - ograniczenie skutków zagrożenia oraz niesienie pomocy poszkodowanym (prowadzenie działań ratowniczych). Jest to najbardziej widoczna faza zarządzania kryzysowego, obejmująca praktyczne działania podejmowane w przypadku sytuacji kryzysowej. Na tym etapie mogą kumulować się wszystkie zaniedbania powstałe w dwóch poprzednich fazach. W im większym stopniu zostały zlekceważone etapy zapobiegania i przygotowania, tym większe problemy mogą wystąpić przy prowadzeniu działań po wystąpieniu kryzysu. Czynności podejmowane w fazie reagowania:

- podjęcie procesu czynnej koordynacji działań całego pakietu działań ratowniczych, porządkowo-ochronnych, humanitarnych, materiałowo-technicznych

¹⁴ Ibidem.

- i innych, zgodnie z odpowiednim planem reagowania kryzysowego, w tym wszystkich systemów, struktur ratowniczych i procedur umożliwiających wojewodzie, staroście (burmistrzowi), wójtowi koordynowanie i kierowanie w warunkach sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej czy wojny,
- wypracowanie wariantów decyzji oraz podejmowania decyzji,
 - zadziałanie systemów wykrywania, ostrzegania i alarmowania,
 - zabezpieczenie procesu stałej, całodobowej wymiany informacji na temat zagrożeń i podejmowanych działań,
 - zabezpieczenie procesu stałej, całodobowej wymiany informacji w zakresie zagrożeń i podejmowanych (podjętych) działań oraz współdziałanie ze służbami (zespołami) innych organów administracji publicznej, resortów, organizacji pozarządowych i społecznych,
 - monitorowanie zagrożeń i ich skutków oraz prognozowanie ich dalszego rozwoju,
 - wypracowanie optymalnych propozycji decyzji i rozwiązań operacyjno – taktycznych mających na celu właściwe i skuteczne wykorzystanie znajdujących się w dyspozycji sił i środków ratowniczych oraz korygowanie przebiegu działań,
 - korygowanie działań w ramach procesu ewakuacji oraz z zakresu pomocy społecznej i humanitarnej, stworzenia doraźnych warunków do przetrwania osób poszkodowanych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na pomoc medyczną i opiekę psychologiczną,
 - wyegzekwowanie na wszystkich poziomach zarządzania kryzysowego oraz uruchomienie na szczeblu Wojewody punktów informacyjnych dla ludności,
 - koordynacja procedur związanych z dysponowaniem sił i środków na potrzeby akcji ratowniczych ze szczebla centralnego, w tym znajdujących się w dyspozycji Ministra Obrony Narodowej oraz ze źródeł zagranicznych.

Faza odbudowy¹⁵ - na tym etapie podejmowane działania po opanowaniu zagrożenia mają na celu przywrócenie normalnego stanu funkcjonowania w zakresie objętym klęską, katastrofą, zagrożeniem, oraz odbudowanie infrastruktury krytycznej, która uległa uszkodzeniu lub zniszczeniu. Jest ważne, aby wnikliwie przeanalizować przesłanki, jakie legły u podstaw zaistniałej sytuacji, a podejmowane działania powinny obejmować nie tylko usunięcie skutków, ale przede wszystkim powinny koncentrować się na wyeliminowaniu przyczyn rzutujących na wystąpienie danej sytuacji kryzysowej. Jest to bardzo ważny element, który koniecznie powinien być brany pod uwagę.

Wszystkie te fazy muszą funkcjonować i wzajemnie się uzupełniać, aby stworzyć jeden, jednolity system. Niewyobrażalny jest fakt niefunkcjonowania którejkolwiek z nich. Jak już wspomniałem, szczególnym rodzajem sytuacji kryzysowej będzie zamach terrorystyczny.

Teoria izraelskich ekspertów w dziedzinie terroryzmu mówi, że niewłaściwe zorganizowane zarządzanie kryzysowe to gorsze niż fakt samego ataku. Jeśli nie będzie właściwej organizacji i koordynacji działań, to ilość ofiar zamachu wzrośnie niewspół-

¹⁵ Ibidem.

miernie. Przykładem tego może być chociażby sytuacja, z jaką spotkałem się podczas mojej służby w Iraku. Podczas zamachu pod „Złotym Meczetem” w Karbali w wyniku kompletnego chaosu i braku zarządzania kryzysowego, ludzie próbując uciec z tego miejsca, zadeptywali się wzajemnie. Zabrakło służb niosących pomoc, a ranni umierali, wykrwawiając się, nie mogąc doczekać się pomocy i transportu do szpitali.

2.3. Procedura zarządzania kryzysowego

Postaram się teraz przedstawić na przykładzie naszego kraju, a dokładnie gminy Słupsk, w jaki sposób stworzono „Procedurę reagowania kryzysowego nr 12”¹⁶, która dotyczy zagrożenia terrorystycznego a w tym głównie zamachów bombowych. Procedura reagowania kryzysowego – to zespół przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych, w czasie stanów nadzwyczajnych i w czasie wojny, rozumiane jako procedury działania gminnych centrów zarządzania kryzysowego oraz gminnego zespołu zarządzania kryzysowego. Procedura ta powinna obejmować:

- zadania w zakresie monitorowania zagrożeń, rozumiane jako zadania odpowiednich struktur gminnych oraz procedury współdziałania ze służbami, strażami i inspekcjami, do zadań których należy monitorowanie zagrożeń,
- bilans i tryb uruchomienia sił i środków niezbędnych do usuwania skutków zagrożeń, rozumiane jako baza danych o zasobach, które na poziomie gminy mogą być wykorzystane w sytuacjach kryzysowych, wraz ze wskazaniem dysponenta tych zasobów,
- uruchomienie działań przewidzianych w gminnym planie reagowania kryzysowego oraz zasady współdziałania, a także sposoby ograniczenia rozmiarów strat i usuwania skutków zagrożeń, rozumiane jako procedury reagowania kryzysowego podległych wójtowi gminy, struktur odpowiedzialnych za realizację zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, co oznacza tym samym realizację przepisu art. 5 ust. 2 pkt. 2 ustawy.

Aby właściwie określić bilans dostępnych sił i środków, należy na podstawie analizy zagrożeń sporządzić wykaz zadań, które muszą być realizowane w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowej.

Szczególnie istotne jest dokonanie analizy działań, które winny być podjęte przez gminę. Do zadań takich należeć będzie:

- monitorowanie sytuacji,
- szacowanie na bieżąco zasięgu występowania i rozmiarów zjawiska,
- pełnienie całodobowego dyżuru zapewniającego przepływ informacji na potrzeby reagowania (wzmocnienie osobowe i sprzęt),
- uruchomienie właściwej procedury postępowania dyżurnego Gminnego CZK;
- uruchomienie infolinii (telefon informacyjny dla poszkodowanych mieszkańców i ich rodzin),
- ostrzeganie mieszkańców,

¹⁶ Stworzono ją zgodnie z przepisami art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. Nr 89, poz. 590).

- informowanie mieszkańców,
- przygotowanie informacji do mediów,
- ewakuacja z obiektu,
- ewakuacja z terenu zagrożonego,
- izolacja i oznakowanie terenu zdarzenia (zagrożenia),
- uruchomienie zapasowych źródeł wody, zorganizowanie awaryjnego zaopatrzenia w wodę,
- ochrona mienia,
- wydanie aktów prawnych dotyczących sytuacji kryzysowej,
- zapewnienie przetrwania zwierzętom,
- zapewnienie rezerwy ubrań ochronnych,
- zapewnienie zastępczych miejsc zakwaterowania,
- zapewnienie wyżywienia poszkodowanych,
- zapewnienie opieki medycznej rannym i poszkodowanym,
- zapewnienie wyżywienia służbom ratowniczym,
- organizacja ruchu drogowego na drogach gminnych (objazdy, oznakowanie)
- zaopatrzenie w wodę – pożarowe,
- usuwanie odpadów, w tym niebezpiecznych,
- pomoc materiałowa i sprzętowa dla profesjonalnych służb ratowniczych (na terenie gminy często w pierwszym rzucie są OSP),
- powołanie komisji do szacowania strat i szkód,
- koordynacja zbiórki i dystrybucji darów.

Są to oczywiście zadania, które mają zastosowanie do różnych sytuacji kryzysowych, w tym sytuacji związanej z zamachem terrorystycznym. We wspomnianej procedurze określono również między innymi:

a) Sprzyjające warunki do działań terrorystycznych:

- dysponowanie przez zamachowców: bronią i materiałami wybuchowymi, dużymi zasobami finansowymi i poparciem grupy obywateli,
- zła ochrona fizyczna i techniczna zakładów pracy, obiektów użyteczności publicznej stanowiących obiekt ataków terrorystów,
- niska świadomość obywateli o możliwości utrudniania terrorystom działań i niesienia pomocy organom policji (np. nierozważne postępowanie, w którego wyniku ujawnia się obcym osobom informacje ważne z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa, województwa, powiatu czy gminy),
- brak należytej współpracy obywateli ze służbami zwalczającymi terroryzm – nieinformowanie przez ludzi organów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo o podejrzeniach w sprawie możliwego zamachu bombowego lub nietypowych zachowań ludzi mogących stwarzać zagrożenie.

b) Przewidywane miejsce i czas wystąpienia:

Taktyka działań terrorystycznych polega na spowodowaniu jak największych strat w ludziach, mieniu przy jak najmniejszym nakładzie sił, wykorzystując zaskoczenie i umożliwiając jednocześnie ochronę zamachowców przed skutkami takiej eksplozji z wyjątkiem terrorystów – samobójców. Najbardziej zagrożone terroryzmem obiekty na obszarze gminy prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Gminne obiekty o największym zagrożeniu atakami terrorystycznymi

Rodzaj obiektu	Miejscowość
Fabryki	Bierkowo, Strzelinek, Głobin, Włynkówek, Jezierzycy
Ośrodki zdrowia	Wrześć, Głobin, Jezierzycy, Bruskowo Wielkie
Szkoły	Wrześć, Siemianice, Jezierzycy, Redzikowo, Głobin, Włynkówek, Bierkowo
Hale sportowo - widowiskowe	Jezierzycy, Bierkowo
Ujęcia wody	Głobin
Obiekty Urzędu Gminy	Słupsk
Kościóły	Wrześć, Włynkówek, Jezierzycy, Bruskowo Wielkie, Głobin, Swołów, Wieszyn, Redzikowo, Siemianice
Duże osiedla mieszkaniowe	Redzikowo, Kusowo, Bierkowo
Obiekty na lotnisku	Redzikowo, Krępa

Źródło: Opracowanie własne

c) Skala i skutki zagrożenia:

- masowe niebezpieczeństwo dla życia i zdrowia ludzi,
- duże straty materialne,
- wystąpienie wtórnych skutków aktu terroru, jak pożary i skażenia chemiczne,
- powstanie dużych rejonów porażenia, w których wystąpią zakłócenia w komunikacji dostawach wody, energii elektrycznej i gazu,
- skażenie ziemi i wód gruntowych,
- konieczność ewakuacji ludzi z rejonów zagrożenia,
- powstanie pożarów pojazdów, budynków, obszarów leśnych,
- czasowe zakłócenie w ruchu drogowym,
- zakłócenie w funkcjonowaniu Urzędu Gminy i innych instytucji, które ucierpiały podczas zamachu,
- zakłócenie w funkcjonowaniu urządzeń użyteczności publicznej, które ucierpiały w czasie zamachu.

d) Podmioty reagujące:

- grupa antyterrorystyczna podejmuje działania ograniczające do minimum skutki ataku terrorystycznego, a w szczególności ratowanie ludzi, zakładników,
- Jednostki Państwowej Straży Pożarnej,
- Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych.

e) Podmioty wspierające i współdziałające (tabela 2).

Tabela 2. Podmioty biorące udział w działaniach reagowania na wypadek ataku terrorystycznego

Podmiot	Zakres działania
Pogotowie Ratunkowe	pierwsza pomoc medyczna rannym i poszkodowanym w czasie ataku terrorystycznego, ewakuacja rannych i poszkodowanych do szpitali
Wojewódzki Szpital Specjalistyczny	przyjęcie rannych i poszkodowanych w czasie ataku terrorystycznego, udzielenia pomocy medycznej, leczenie szpitalne
Wójt Gminy	utrzymanie ścisłej współpracy z Komendą Miejską Policji, uzgadnianie zakresu działań ze starostą i służbami szczebla powiatowego, informowanie ludności o możliwych skażeniach w rejonie ataku terrorystów, zapewnienie ochrony psychologicznej dla poszkodowanych, kieruje i koordynuje realizacją przedsięwzięć ochronno – ratowniczych, w tym: - ostrzega ludność o zagrożeniu w rejonie ataku terrorystów, - informowania ludności o zasadach postępowania w rejonie ataku terrorystów i rejonie skażonym, - przeprowadzenie ewakuacji z rejonu zagrożonego, - dbanie o ograniczenie strat materialnych i ekologicznych, w przypadku zaostrzenia się sytuacji uruchamia część lub cały Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego, zapewnia pomoc socjalno – bytową dla osób poszkodowanych w wyniku ataku terrorystów i skażeń, organizuje zastępcze miejsca zakwaterowania dla rodzin poszkodowanych w czasie ataku terrorystów, organizuje pomoc medyczną i materialną dla poszkodowanych rodzin, utrzymania bezpośredniego kontaktu z sołtysami, właścicielami, dyrektorami zakładów pracy i szkół, rozpatruje wnioski i propozycje zgłoszone przez uczestników reagowania kryzysowego, konsultuje sytuację na bieżąco ze Starostą i Komendantem komendy Miejskiej Policji
Straż Gminna	ścista współpraca z Policją, jednostkami ratowniczymi i Wójtem Gminy, pomoc w czasie ewakuacji ludności, ochrona pozostawionego mienia przez ludność ewakuowaną, tworzenie posterunków obywatelskich
Eksperti, specjaliści w zależności od potrzeb	zabezpieczenie komunikacji – Zarząd Dróg Powiatowych, skażenia, zakażenia Powiatowa Stacja Sanitaro Epidemiologiczna, ochrona środowiska Inspekcja Ochrony Środowiska, bezpieczeństwo budowlane Powiatowy Inspektor Nadzoru Budowlanego
Sekretarz Gminy lub Inspektor ds. promocji	przygotowania bieżących komunikatów, ogłoszeń, informacji dotyczących sytuacji w czasie ataku terrorystów, podjętych działaniach, utrudnieniach związanych z sytuacją kryzysową oraz przekazanie ich środkom masowego przekazu, przygotowanie bieżących informacji o przebiegu działań ratowniczych i przekazanie Powiatowemu Centrum Zarządzania Kryzysowego.

Źródło: Opracowanie własne

Określono czynności dyżurnego służby stałego dyżuru lub Gminnego Centrum zarządzania kryzysowego, które polegają na:

a) Sprawdzeniu wiarygodności informacji:

- zanotowanie danych dotyczących osoby zgłaszającej imię, nazwisko i adres, numer telefonu, reprezentowaną instytucję lub inne dane niezbędne do utrzymania kontaktu ze zgłaszającym,
- w przypadku wątpliwości co do wiarygodności zgłoszenia oddzwonienie na

podany numer telefonu celem potwierdzenia.

b) Analizie informacji:

- zanotowanie szczegółowych danych o zdarzeniu w dzienniku dyżurnego, w tym:
- rodzaj zdarzenia: dokładny adres, nazwę obiektu, rejonu, miejsca;
- czy są zagrożeni ludzie;
- numer telefonu, z którego się mówi, swoje nazwisko,
- ustalenie wstępne częstotliwości wymiany informacji z podmiotem zgłaszającym.

c) Powiadamianiu:

w pierwszej kolejności:

- Dyżurnego systemu pogotowia ciepłowniczego;
- Komendę Miejską Policji;
- Wójta gminy lub jego zastępcę;
- właściciela, zarządcę, użytkownika;

w drugiej kolejności:

- Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych gminy;
- Pogotowie Ratunkowe;
- Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego;
- Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych sąsiadów w razie potrzeby;
- Gminny Zespół Zarządzania Kryzysowego na polecenie Wójta;

w trzeciej kolejności:

- osoby na polecenie Wójta (lub osoby działającej w zastępstwie), których obecność zależy od rozwoju sytuacji kryzysowej na terenie gminy.

d) Monitorowaniu – przez cały czas trwania akcji.

Po akcji alarmowania, powiadamiania osób, dyżurny wykonuje następujące czynności:

- utrzymuje stały kontakt z jednostkami i instytucjami biorącymi udział w akcji, monitorując przebieg działań ratowniczych oraz na bieżąco informuje o wynikach wójta i PCZK;
- gromadzi informacje o zdarzeniu otrzymane od podmiotów biorących udział w akcji ratowniczej i przekazuje na posiedzeniu Gminnego Zespołu Zarządzania Kryzysowego, a w przypadku braku posiedzenia przekazuje informacje osobom wskazanym przez Wójta lub osobie działającej w jego zastępstwie;
- udziela pomocy, na prośbę kierującego akcją w nawiązaniu kontaktu, korzystając z posiadanych w GCZK, w tym teleadresowych;
- utrzymuje kontakt z sąsiedzkimi Centrami Zarządzania Kryzysowego,
- z prowadzonych czynności sporządza na bieżąco notatki i zapisuje je w dzienniku dyżurnego;
- w oparciu o otrzymane informacje sporządza meldunki i przesyła je do staro-

sty słupskiego;

- sporządza raport z przebiegu służby i przekazuje dla zmiennika.

e) Współpracy z mediami.

Mając na uwadze ogromne znaczenie informacji dyżurny działa w zakresie:

- przygotowania projektów komunikatów do mediów informujące o zaistniałej sytuacji;
- po otrzymaniu zgody Wójta lub osoby, która go zastępuje do czasu przybycia Sekretarza Gminy lub Inspektora ds. promocji konsultuje treść komunikatów ze wskazanymi podmiotami oraz przesyła komunikaty do mediów;
- po przybyciu Sekretarza Gminy lub Wójta, przekazuje niezbędne do przygotowania komunikatów informacje Sekretarzowi Gminy lub Wójtowi.

W Gminie tej istnieje również opracowana procedura, na temat możliwości zapobiegania zagrożeniom lub ograniczenia ich skutków:

- reagowanie mieszkańców na sytuacje, które mogą poprzedzać atak bombowy
 - informowanie policji o nietypowych przedmiotach i dziwnych zachowaniach potencjalnych zamachowców,
- wpływanie na właścicieli lub zarządców zakładów pracy i szkół aby zapewni-li doskonalszą ochronę swoich obiektów,
- wprowadzenie stanu podwyższonej gotowości dla sił i środków przewidzianych do reagowania na zamach bombowy,
- ostrzeżenie mieszkańców gminy o możliwym wystąpieniu zagrożenia spowodowanych przez grupy terrorystów,
- upowszechnianie wśród ludności zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia terrorystycznego,
- dysponowanie danymi o gotowości sił i środków do usuwania skutków ataku terrorystów.

Jak widzimy na przykładzie tej Gminy, opierając się na istniejącej ustawie, tworzone są dokumenty i procedury związane z zarządzaniem kryzysowym również w sytuacji zamachu terrorystycznego. Uważam jednak, że procedury te powinny zostać ujednolicone w całym kraju na poszczególnych poziomach zarządzania kryzysowego.

2.4. Zarządzanie kryzysowe w zamachach terrorystycznych za granicą

Chciałbym teraz odwołać się do ostatniego zamachu w Moskwie, który pokazuje, jak działało tam zarządzanie kryzysowe. Do zamachu doszło 29 marca 2010 roku w godzinach porannego szczytu w moskiewskim metrze. W wyniku tego zamachu zginęło 39 osób, a kilkadziesiąt zostało rannych. Według informacji Federalnej Służby Bezpieczeństwa, zamachu dokonały dwie terrorystki-samobójczynie, które miały działać na zlecenie islamskiego podziemia z Kaukazu Północnego. Relacje prasowe w tym dniu donosiły:

- 8.09 (6.09) ranni nie mogą doczekać się na pomoc. Centrum miasta jest sparaliżowane. Karetki utykają w korkach. Metro częściowo zostaje zamknięte,

taksówkarze za przejazd od spóźnionych do pracy żądają kilkakrotnie więcej niż zwykle.

- 8.50 (6.50) sytuacja jest dramatyczna. Całe centrum miasta jest sparaliżowane. Karetki nie mogą się przebić przez gigantyczne korki. Władze ewakuują dziesiątki pasażerów metra w rejonach zamachów. To tylko dwa urywki z zapisu przebiegu sytuacji.

Pomimo tak negatywnych doniesień medialnych, należy stwierdzić, że działania władz po zamachach cechowała operatywność i sprawność. Polityczne zwierzchnictwo nad działalnością służb prowadzących akcję antyterrorystyczną i ratunkową, wzięły na siebie prezydent Dmitrij Miedwiediew, który na bieżąco konsultował się z szefami struktur siłowych, przeprowadził nadzwyczajne posiedzenie Rady Bezpieczeństwa i wydał stosowne polecenia dotyczące środków bezpieczeństwa oraz kwestii socjalnych (wypłaty rekompensat rodzinom ofiar oraz poszkodowanym). Bezpośrednio po zamachach resorty siłowe i służby ratownicze wykonały bez większych zakłóceń przewidziane w takich sytuacjach działania (ogłoszono operację „Wulkan”, zakładającą m.in. blokadę dróg i prewencyjne zatrzymanie osób podejrzanych, służby ratownicze w krótkim czasie ewakuowały poszkodowanych, wprowadzono dodatkowe środki bezpieczeństwa w większych miastach na obszarze całej Rosji). W odróżnieniu od ubiegłorocznego zamachu na pociąg „Newski Ekspres”, który ujawnił brak koordynacji działań pomiędzy służbami bezpieczeństwa, w chwili obecnej ta współpraca przebiegała sprawnie (choć część mediów rosyjskich podkreślała, iż służby te, po otrzymaniu szeregu anonimowych ostrzeżeń o groźbie ataków, podjęły niewystarczające działania prewencyjne)¹⁷.

Warto też przywołać działania w Wielkiej Brytanii, które prowadzone na szeroka skalę, nie udaremniły zamachu w Londynie w tamtejszym metrze. Do działań tych należały między innymi:

- Wydatki na bezpieczeństwo publiczne wzrosły w budżecie państwa od 950 mln funtów przed 2001 rokiem, do 1,5 mld funtów w latach 2004 – 2005, by osiągnąć 2,1 mld w latach 2007 – 2008.
- W 2002 roku MI5 zwiększył liczbę swoich etatów o 1000 oficerów (wzrost o 50 %). Ogółem na terenie Anglii i Walii terroryzmem zajmuje się 2,5 tys. funkcjonariuszy policji, a na terenie Szkocji 700. Policjanci ze specjalnej jednostki antyterrorystycznej policji SO19, szkoleni przez SAS i SBS, otrzymali procedury postępowania i użycia broni w przypadku zagrożenia atakiem samobójczym i przeszli odpowiedni trening.
- We wrześniu 2003 roku służby policyjne i ratownicze przeprowadziły zakrojone na szeroką skalę ćwiczenia, zakładające atak chemiczny na podziemny tunel niedaleko stacji metra Bank (*operacja Sassoon*).

Mimo tych i wielu innych przedsięwzięć do zamachu terrorystycznego i tak doszło, i był on niestety tragiczny w skutkach. Takich przykładów można byłoby przytoczyć wiele. Chociażby zamachy w Madrycie czy Bombaju. Wydaje się, że nie ma chyba

¹⁷ J. Rogoża, P. Żochowski, *Zamachy w moskiewskim metrze*, [online] [dostęp: 2010]. Dostępny w Internecie: <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/tydzien-na-wschodzie/2010-03-31/zamachy-w-moskiewskim-metrze>

kraju na świecie, który byłby całkowicie i do końca przygotowany do walki z terroryzmem, kwestia tylko sprowadza się do tego, jak poszczególne kraje przygotowane są do reagowania i minimalizowania skutków takiego zagrożenia. Przyzwyczajamy się do ciszy, spokoju i nagle coś się dzieje, i wtedy dopiero przypominamy sobie o potrzebie przygotowania służb do działania w takiej sytuacji.

Tak samo wszyscy obywatele powinni być przygotowani do ewentualnych, tego typu zdarzeń. Istotne jest, aby cały czas realizować skrupulatnie przedsięwzięcia wszystkich wspomnianych faz reagowania kryzysowego. Jeśli problemy będą bagatelizowane, tak jak zapomniano np. o pamiętnej powodzi z 1997 roku, to sytuacje kryzysowe niestety będą się powtarzać. Nasza policja, straż pożarna, czy nawet ratownictwo medyczne są należycie przygotowane do wykonywania zadań, ale fakt, że mało ćwiczymy w tym zakresie albo prawie w ogóle, nie napawa optymizmem. Mało organizuje się dużych ćwiczeń np. w metrze, w dużych obiektach handlowych, tam, gdzie efekty takiego zamachu terrorystycznego mogą być największe i na to powinniśmy położyć w najbliższym czasie największy nacisk.

ZAKOŃCZENIE

Nasz kraj, a zwłaszcza duże i średnie aglomeracje muszą być w każdej chwili przygotowane na atak. Zamachy w Madrycie i Londynie oraz Moskwie uświadomiły służbom bezpieczeństwa, jak ważnym elementem jest opracowanie jednolitego systemu działania w razie takiego ataku, wypracowanie ścisłej współpracy pomiędzy służbami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny.

Strategia działania powinna obejmować między innymi takie przedsięwzięcia, jak:¹⁸

- zapobieganie, poprzez gromadzenie i analizę danych, ocenę zagrożenia oraz współpracę z międzynarodowymi instytucjami zajmującymi się zwalczaniem terroryzmu,
- przeszkolenie wybranych osób (np. osób pracujących w drapaczach chmur) podczas ćwiczeń „na sucho”, dzięki czemu w razie ewentualnego ataku ewakuacja przebiegać będzie znacznie sprawniej,
- ochrona obywateli i ważnych obiektów strategicznych w mieście przed ewentualnym atakiem terrorystycznym. Wymaga określenia potencjalnych celów ataku terrorystycznego oraz poszukiwania wystarczających standardów ich ochrony,
- reagowanie, czyli podjęcie działań mających na celu skuteczne zarządzanie kryzysowe i minimalizację skutków zamachu, a także pomoc ofiarom zamachu,
- ściganie, obejmujące wszelkie działania służb do tego powołanych, mające na celu rozbicie potencjalnych napastników, pozbawienie ich możliwości działania oraz szybkie postawienie przed wymiarem sprawiedliwości.

Dlatego też, aby właściwie przygotować się do sytuacji zamachu terrorystycznego, należy założyć, że Polska jest zagrożona zamachem terrorystycznym i, że Polska nie

¹⁸ Wywiad z Szefem Mazowieckiego Wydziału Zarządzania Kryzysowego Zenonem Sobejko.

jest należycie przygotowana nie tylko do wykrycia planów takiego zamachu, ale także do zmagania się z jego skutkami. Ponadto należy wpłynąć na zmianę mentalności decydentów i odpowiedzialnych służb, które wielokrotnie publicznie przekonywały, że jest inaczej, mimo iż fakty świadczą o czymś innym. W związku z tym należałoby przedsięwziąć kilka istotnych działań, takich jak¹⁹:

- muszą powstać procedury działania w razie zagrożenia ze strony terrorystów – samobójców, w tym podstawy prawne do ich stosowania (użycie strzelców wyborowych do ich eliminacji, użycie broni palnej z zamierzonym skutkiem śmiertelnym), jak również stosownych procedur taktycznych,
- muszą powstać jednolite struktury odpowiadające za całość wyszkolenia, wyposażenia i przygotowania do działań, wszystkich jednostek taktycznych i kontrterrorystycznych w Polsce (policyjnych, wojskowych, innych służb - ABW, SG, służby celne i skarbowe). Przyniosłoby to poważne korzyści, jeśli chodzi o zakupy sprzętu,
- stworzenie systemu wymiany informacji i koordynacji działań z krajami ościennymi (na wypadek incydentów transgranicznych), jak również krajami wiodącymi w zakresie zwalczania terroryzmu i dysponującymi największym doświadczeniem bojowym, obejmującym także wspólne przedsięwzięcia szkoleniowe,
- stworzenie struktur wsparcia i zabezpieczenia działań, w tym sił przerzutu (samoloty, śmigłowce, łodzie, pojazdy lądowe), struktur dowodzenia, a także planowania operacji specjalnych, zabezpieczenia rozpoznawczego oraz osłony kontrwywiadowczej,
- niezbędne jest przygotowanie sił kontrterrorystycznych do działań w warunkach skażenia lub zagrożenia (zatrzymywanie osób posiadających substancje niebezpieczne), jak również zaplecza ratowniczo – medycznego (sieć szpitali przygotowanych do hospitalizacji ofiar użycia broni masowego rażenia, odpowiednio przygotowane służby ratownicze, w tym pododdziały likwidacji skażeń),
- muszą powstać skutecznie działające struktury zarządzania kryzysowego, o przejrzystym podziale kompetencji i odpowiedzialności, odpowiedzialne przede wszystkim za koordynację i współpracę pomiędzy różnymi służbami (Policja, WP, służby ratownicze, organy rządowe i samorządowe),
- musi istnieć skuteczna, ujednolicona sieć łączności dla potrzeb służb ratowniczych, niezależna od systemów cywilnych, zapewniająca możliwość przesyłania informacji niejawnych, obejmująca zarówno sieć radiotelefoniczną, jak i teleinformatyczną (pomiędzy centrami zarządzania kryzysowego, stanowiskami kierowania, organami centralnymi),
- niezbędne jest powołanie zunifikowanej struktury koordynującej zbieranie danych wywiadowczych dotyczących terrorystów przez wszystkie służby.

¹⁹ M. Piekarski, *Polska – czy jesteśmy bezpieczni?*, [online] [dostęp: 2010]. Dostępny w Internecie: http://www.specops.pl/vortal/taktyka_czarna/walka_z_terrorem/Michal_Piekarski/Polska_czy_jestemy_bezpieczni/polska_czy_jestesmy_bezpieczni.htm

Może to być zupełnie nowa instytucja, albo część jednej z dotychczas istniejących,

- konieczne jest podjęcie szeregu przedsięwzięć szkoleniowych, prowadzonych w jak najbardziej realistyczny sposób, zgrywających w działaniu poszczególne struktury,
- niezbędna jest ogólnokrajowa kampania edukacyjno – informacyjna, która dostarczy społeczeństwu wiedzy na temat zagrożenia i sposobów zachowania się w sytuacji kryzysowej.

Podsumowując, należy stwierdzić, że nie jesteśmy krajem bezpiecznym, ale wręcz przeciwnie narażonym na ataki terrorystyczne w poważnym stopniu. Wzrost bezpieczeństwa w tym zakresie będzie zależał od tego, jak zostaną zrealizowane przedstawione powyżej postulaty, jak również, jakim personelem będziemy dysponować na poszczególnych poziomach zarządzania kryzysowego. Dopiero po spełnieniu tych wszystkich warunków będziemy mogli zaryzykować stwierdzenie, że nasz system reagowania kryzysowego mógłby poradzić sobie z ewentualnym zamachem terrorystycznym.

LITERATURA

1. *Strategia UE w zakresie zwalczania terroryzmu z 15 grudnia 2005 r.*, [online] [dostęp: 2010]. Dostępny w Internecie: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/pl/05/st14/st14469-re04.pl05.pdf>
2. *Ustawa o zarządzaniu kryzysowym z 26 kwietnia 2007 roku.*, (Dz. U. 2007, nr 89, poz. 590).
3. Walczak W., *Zarządzanie kryzysowe – rola i zadania organów administracji państwowej* 93 -111, [w:] *Przedsiębiorczość i Zarządzenie*, Tom X, Zeszyt 8, pod red. Włodarczyk M., Marjański A., Łódź 2009, Tekst w wersji elektronicznej znajduje się na stronie: [online] [dostęp: 2009]. Dostępny w Internecie: <http://www.swspiz.pl/wydawnictwo/pliki/2009/X-8.pdf>.
4. Piekarski M., *Polska – czy jesteśmy bezpieczni?*, [online] [dostęp: 2009]. Dostępny w Internecie: http://www.specops.pl/vortal/taktyka_czarna/walka_z_terrorem/Michal_Piekarski/Polska_czy_jestesmy_bezpieczni/polska_czy_jestesmy_bezpieczni.htm
5. *Procedura Reagowania Kryzysowego nr 12, która określa zespół przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych, w czasie stanów nadzwyczajnych i w czasie wojny*, Urząd Gminy Słupsk, listopad 2008 rok.
6. Machnikowski R. M., *Zamachy w Madrycie i Londynie – wnioski dla Polski*, [online] [dostęp: 2009]. Dostępny w Internecie: http://www.specops.com.pl/CSiPS/artykuly_CSiPS/Doktor_Ryszard_Machnikowski/zamachy_w_Londynie_prezentacja/zamachy_w_Londynie_prezentacja.htm
7. Szubrycht T., *Charakterystyka działań ratowniczych realizowanych przez siły morskie w sytuacjach kryzysowych*, [w:] II Konferencja Naukowa „Zarządzanie Kryzysowe” nt. „Ratownictwo w sytuacjach kryzysowych”, pod red. K. Chwesiuk, Szczecin 2004 s. 102-107, Wersja elektroniczna publikacji znajduje się na stronie: [online] [dostęp: 2009]. Dostępny w Internecie: <http://www.environet.eu/pub/pubwis/ru-ra/IIzzk.pdf>.

CRISIS MANAGEMENT IN THE EVENT OF TERRORIST ATTACK

Summary

The following paper focuses on crisis management in the event of a terrorist attack. It cites the Law on Crisis Management of 26 April 2007 and it contains elements relating to terrorist threats. The author presents the levels which occur in Poland in the system of preventing and combating terrorist threats. These are professionals who actively participate in the fight against terrorism. The author also describes all the phases of emergency response in terms of counter-terrorism and assaults as well as a sample emergency response procedure from the commune of Słupsk. In addition, the paper shows and briefly discusses emergency response during the attacks in London and Moscow. In the final part of the paper the author indicates projects that should be undertaken in our country in order to properly organize crisis management in the event of a terrorist attack.

Key words: *crisis management, terrorist attack, emergency response, emergency response procedure, terrorism*

Artykuł recenzował: dr hab. inż. Janusz SZELKA, prof. nadzw. WSOWL